AZƏRBAYCANIN SAHƏLƏRARASI KAPİTAL TUTUMU BALANSI SİMULYASİYA MODELİ

Mehtiyeva F.B.

(BDU,Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsi)

feride.mehtiyeva33@gmail.com

Xülasə: *Təqdim olunan işdə iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə son məhsulun dəyişməsinin əsas fonların dəyişməsinə təsiri üzrə simulyasiya modelininin nəticəsi cədvəl şəklində verilmişdir. Bu məqsədlə, son məhsulun dəyişməsi faizlə ən yüksək və ən aşağı səviyyələri qeyd olunub.*

Açar sözlər: *kapital,iqtisadi fəaliyyət,ovçuluq, kənd təsərrüfatı,təhsil.*

Kapital əsas istehsal amillərindən biridir.Yəni ilkin kapital olmasa heç bir istehsal baş verə bilməz.Məhsul istehsalı və xidmətlərin göstərilməsinin sahələrarası balans cədvəli və hər bir sahədə mövcüd olan əsas fondların dəyəri məlum olduqda əsas fondlarının sahələrarası balansını tərtib etmək mümkündür [1]

$$\Delta K = F\Delta Y \qquad (1)$$

düsturu ilə son məhsulun dəyişməsinin kapiatlın (əsas fondların) dəyişməsinə təsiri üzrə simulyasiyalar aparılır. Burada ,ΔK - son məhsulun yeni səviyyəsinin (ΔY) ödənilməsi üçün əsas kapitalın hansı səviyyədə dəyişməsinin zəruri olduğunu göstərir. Biz bu məqalədə bu düsturun köməkliyilə simulyasiya aparacağıq

1-ci " Kənd təsərrüfatı,ovçuluq və meşəçilik məhsulları" iqtisadi fəaliyyət növündə son məhsulun 20 faiz artmasının sahələrdə əsas fondların dəyişməsinə təsirini əks etdirən rəqəmlər Cədvəl 1-də verilmişdir.

Cədvəl 1.

İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə son məhsulun dəyişməsinin əsas fondların dəyişməsinə təsiri üzrə simulyasiya modelinin nəticəsi

Sahələr		son məhsulun dəyişməsi %	Kapitalin dəyişməsi, %
1	Kənd təsərrüfatı, ovçuluq və meşəçilik məhsulları	20	18.42
2	Balıq və digər balıqçılıq məhsulları		0.0073
3	Mədənçıxarma sənayesi		0.2253
4	Emal sənayesi		2.1018
5	Elektrik enerjisi, qaz və su		3.4563
6	Tikinti işləri		0.2648
7	Ticarət xidmətləri		1.361
8	Mehmanxana və restoranların xidmətləri		0.0993
9	Nəqliyyat ,anbar təsərrüfatı və rabitə		0.5734

10	Maliyyə vasitəçiliyi, sığorta və pensiya təminatı üzrə xidmətlər		1.506
11	Daşınmaz əmlakla əlaqədar xidmətlər, icarə və digər kommersiya xidmətləri		0.7824
12	Təhsil sahəsində xidmətlər		0.0018
13	Səhiyyə və sosial xidmətlər		0.0708
14	Dövlət idarəetməsi və müdafiə, məcburi sosial sığorta sahəsində xidmətlər		0.0104
15	Kommunal və sair xidmətlər		0.0153
Cəmi			1.44

Cədvəldən göründüyü kimi bu zaman sahənin əsas fondların həcimi həmin sahənin özündə ən yüksək səviyyədə (18.4 faiz) 12-ci "Təhsil sahəsində xidmətlər" sahəsində isə ən az səviyyədə (0.00182 faiz) dəyişir. Ümumiyyətlə ,1-ci sahədə son məhsulun 20 faiz artması ölkə üzrə əsas fondların dəyərinin 1.41 faiz artmış olur. Əgər son məhsulun 20 faiz artmasını 12-ci "Təhsil sahəsində xidmətlər" sahəsində qoymuş olsaydıq,sahənin özündə ən yüksək səviyyə (19.8 faiz),ən az səviyyədə (0.033 faiz) dəyişəcəkdi. 12-ci sahədə əsas dondların dəyəri 0.428 faiz artmış olur.Bu da göstərir ki ,1-ci sahəyə qoyulmuş son məhsulun artımı çox faydalı nəticə verib.

Ədəbiyyat

1. Y.H.Həsənli., Azərbaycan iqtisadiyyatının sahələrarası əlaqələrinin modelləşdirilməsi, Bakı, "Elm". 2012, 49 s.
2. Hasanli Y., Hasanov F., Mansimli M. "Equilibrium Prices Model For Sectors Of Azerbaijan Economy Based On Input-Output Tables"//EcoMod 2010, İnternational Conference on Economic Modeling, İstanbul, Julu 7-10, 2010, İstanbul Bilgi University, pp.63.
3. Leontief, Wassilly., "Environmental Repercussions and the Economic Structure: An Input-Output Approach" Review of Economicsand Statistics 52, No 3(Avqust 1979) pp.125-131.